

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh na odporúčanie Rady o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch“

COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE)

(2014/C 67/22)

Spravodajca: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Rada sa 26. júna 2013 rozhodla podľa článku 19 ods. 1 a podľa článku 22 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh odporúčania Rady o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch.“

COM(2013) 460 final – 2013/0229 (NLE).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 3. októbra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 493. plenárnom zasadnutí 16. a 17. októbra 2013 (schôdza zo 17. októbra 2013) prijal 135 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Výbor víta návrh Európskej komisie týkajúci sa odporúčania Rady a s ľútosťou uznáva, že tento návrh, ktorý je možné vnímať ako určitý implementačný minimálny program v podobe balíku návrhov, je potrebný.

1.2 Výbor s poľutovaním konštatuje, že tento vytýčený cieľ znamená aj to, že realizácia cieľov rámcovej stratégie na úrovni EÚ sa neustále stretáva so závažnými problémami, pokiaľ ide o realizáciu na úrovni členských štátov, regionálnej a miestnej úrovni a o politickú angažovanosť.

1.3 Výbor upozorňuje na rámcovú stratégiu organizácií občianskej spoločnosti a na nedostatky, ktoré boli zistené v hodnotiacich dokumentoch členských štátov v súvislosti s ich strategickými programami, ktorými sa podľa údajov príslušných zainteresovaných strán treba seriózne zaoberať a na ktoré bude v dohľadnom čase potrebné dať účinné a komplexné politické odpovede a realizovať ich.

1.4 Výbor sa domnieva, že časť návrhu o horizontálnych politických opatreniach je nedôkladná a žiada Radu, aby podrobnejšie prepracovala štyri uvedené oblasti a vymedzila oveľa konkrétnejšie požiadavky a aby v tejto súvislosti poskytla informácie o očakávaných osvedčených postupoch.

1.5 Výbor si kladie otázku, či na základe zistení uvádzaných v zdôvodnení odporúčania a z dôvodu zhoršujúcej sa sociálno-ekonomickej situácie spôsobenej hospodárskou krízou⁽¹⁾ nie je

potrebné, aby Rada, s osobitným zreteľom na zmiernenie situácie, ktorá v dôsledku extrémnej chudoby ohrozuje životy, ako aj v záujme zmiernenia najextrémnejších prejavov diskriminácie, rasizmu a protirómskych postojov (anticiganizmu), využila svoje právomoci.

1.6 Výbor navrhuje, aby sa najmä so zreteľom na extrémne znevýhodnené životné situácie vymedzili prísne rámce pre uplatňovanie ľudských práv a aby sa vypracovali dlho očakávané referenčné ukazovatele na meranie takýchto životných situácií.

1.7 Navrhuje, aby hodnotenie realizácie stratégií vykonávali aj za podpory právnych a výskumno-etických prostriedkov nezávislé skupiny výskumných pracovníkov, pričom by sa malo zaručiť financovanie a transparentné využitie finančných prostriedkov.

1.8 Je potrebné dbať na to, aby sa prostredníctvom právnych a iných potrebných garančných prostriedkov posilnilo fungovanie orgánov zodpovedných za rovnaké zaobchádzanie, ktoré sú kľúčovými aktérmi v boji proti diskriminácii, ako aj fungovanie národných kontaktných miest, ktoré zohrávajú zásadnú úlohu pri realizácii stratégií, a spolupráca so skupinami príslušného obyvateľstva.

1.9 Z hľadiska účinnejšej realizácie stratégií a nápravy straty dôvery, ktorá sa prejavuje v radoch príslušných skupín, má zásadný význam reálna účasť a zapojenie Rómov, ktoré sa budú vzťahovať na všetky oblasti zasahovania. Výbor navrhuje a očakáva, že sa rozšíri koncepčný rámec spolupráce a bude sa uplatňovať kultúra presahujúca rámec jednoduchej konzultácie. Výbor v tejto súvislosti predloží návrhy.

⁽¹⁾ „...zatiaľ čo členské štáty mali možnosť rokovať o otázke začleňovania Rómov vyplývajúcej zo zákona, plánované opatrenia sa doteraz ukázali ako nepostačujúce. Vzhľadom na nedostatočne koordinovaný prístup k otázke integrácie Rómov existujú medzi členskými štátmi čoraz väčšie rozdiely.“

1.10 Výbor zdôrazňuje, že zodpovední politickí činitelia sa musia jednoznačne dištancovať od prejavov, ktoré sú namierené proti Rómom, vzbudzujú obavy, sú rasistické, násilné a mimoriadne diskriminujúce. Takisto je potrebné otvorene a dôsledne odhaľovať a dohliadať na prejavy rasistického násilia a nenávisťi a vypracovať právne, administratívne, regulačné a verejné nástroje, ktoré umožnia viesť účinný boj proti týmto javom.

2. Súvislosti

2.1 Európska únia 5. apríla 2011 prijala rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 ⁽²⁾, ktorý po dlhšej dobe vytvoril možnosť na jednotné vystupovanie v súvislosti so zmiernením extrémnej chudoby a segregácie Rómov. Európska rada v júni 2011 podporila tento dokument ⁽³⁾ a nariadila, aby členské štáty do konca roku 2011 prijali svoje národné strategické plány (národné stratégie integrácie Rómov).

2.2 Európska komisia podľa ustanovenia tohto rámca každoročne predloží správu o stave realizácie týchto stratégií. V roku 2012 Komisia vypracovala prvé hodnotenie ⁽⁴⁾ stratégií, ktoré predložili členské štáty, hodnotenie prijatých horizontálnych záverov, ako aj hodnotenie uvedené v nadväzujúcom dokumente, v ktorom sa poukazuje na silné a slabé stránky stratégií jednotlivých členských štátov ⁽⁵⁾.

2.3 Organizácie zastupujúce záujmy Rómov pozorne sledovali priebeh realizácie týchto stratégií, pričom v mnohých dokumentoch vyjadrili svoj názor alebo námietky a takisto aj samy hodnotili tieto stratégie ⁽⁶⁾.

2.4 Vo všetkých týchto hodnotiacich dokumentoch sa konštatujú výrazné nedostatky v súvislosti so stratégiami členských štátov. Horizontálne obsahy a ich nedostatky predstavujú podľa názoru organizácií občianskej spoločnosti značné problémy. Ide napr. o tieto nedostatky:

- a) neuplatňujú sa v dostatočnej miere protidiskriminačné opatrenia,
- b) chýbajú opatrenia na podporu „rozsiahlejšieho prístupu“,
- c) chýbajú opatrenia zamerané na uznanie a posilnenie ľudskej dôstojnosti Rómov a rómskych spoločenstiev,
- d) chýbajú opatrenia zamerané na zmiernenie nerovností v rámci rómskeho spoločenstva a na zmiernenie mimoriadne

veľkého znevýhodnenia (napr. chýbajúce opatrenia na zmiernenie osobitného znevýhodnenia rómskych žien a detí),

- e) chýbajú opatrenia na mobilizáciu a stimulovanie rómskych občanov, ich spoločenstiev a ich občianskych združení v záujme realizácie stratégií.

2.5 Uvedené hodnotiace dokumenty Európskej komisie sa v prípade mnohých zásadných nedostatkov stratégií členských štátov nezmieňujú o zákaze, zmiernení a odstraňovaní početných foriem nevýhod, ktoré sa prejavujú v oblasti sociálnej starostlivosti a ktoré sú mimoriadne závažné a v niektorých prípadoch dokonca porušujú ľudské práva. V tejto súvislosti sa nekladie dostatočný dôraz na uvedené formy porušovania ľudských práv:

- a) nezákonné obchodovanie s ľuďmi ako sprievodný jav prostitúcie a problematika nútenej práce,
- b) ľudské právo rómskych žien rozhodovať o svojom tele, mať slobodný prístup k plánovanému rodičovstvu, resp. občasnú prípadnú nútenej sterilizácie, ktoré boli uskutočnené bez súhlasu,
- c) extrémne formy chudoby, ktoré porušujú ľudské práva, nedostatok základných existenčných potrieb (napr. absencia prístupu k zdravotne vyhovujúcej pitnej vode, nedostatočný prístup osôb žijúcich na perifériách miest a v osadách k zdravotnej starostlivosti a hygiene atď.),
- d) a nakoniec nedostatky týkajúce sa cieľov a opatrení v oblasti boja proti rasizmu, ktoré sú zamerané na posilnenie ochrany života, majetku a právnej istoty Rómov a ich spoločenstiev, ako aj obrany proti agresívnym rasistickým prejavom.

2.6 EHSV sa vo svojich dvoch stanoviskách zaoberal rámcovou stratégiou a otázkami spojenými s národnými stratégiami integrácie Rómov. Predchádzajúce stanovisko ⁽⁷⁾, ktoré sa zameralo na sociálne postavenie Rómov a na otázku ich integrácie, privítalo rámcovú stratégiu, pričom z pohľadu ďalšieho plánovania a realizácie načrtlo potrebu prístupu na základe troch hľadísk (inkluzívna politika, ktorá bude neutrálna z hľadiska rasy a etnického pôvodu, politika, ktorá podporuje posilňovanie sociálneho postavenia tých, ktorí sa považujú za členov ktorejkoľvek rómskej komunity, a vyzdvihuje ich dosiahnuté sociálne začlenenie, protirasistická verejná politika a verejnosť). V stanovisku sa uvádzajú aj ďalšie odporúčania.

2.7 EHSV vo svojom doplňujúcom stanovisku ⁽⁸⁾ na základe výskumu, ktorý realizovala Európska komisia v roku 2012, upozornil na stratu dôvery, na ktorú poukazujú mienkotvorní predstavitelia rómskeho spoločenstva, na základe čoho predložil odporúčania zamerané na začlenenie Rómov a na podporu ich účasti.

⁽²⁾ COM(2011) 173 final.

⁽³⁾ Závery Rady o rámci EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020.

⁽⁴⁾ COM(2012) 226 final.

⁽⁵⁾ SWD(2012) 133 final.

⁽⁶⁾ Analysis of National Roma Integration Strategies (*Analýza národných stratégií integrácie Rómov*), ERPC, marec 2012.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 16 – 21.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 011, 15.1.2013, s. 21 – 26.

3. Všeobecné aspekty

3.1 So zreteľom na situáciu Rómov, účinky krízy a veľmi rozdielnu mieru záväzkov zo strany členských štátov, výbor s poľutovaním uznáva užitočnosť odporúčania Rady a víta ciele, ktoré sú v ňom stanovené, domnieva sa však, že súbor návrhov zahrnutý do tohto odporúčania, ktorý je možné vnímať ako určitý minimálny realizačný program, je v niektorých prípadoch vypracovaný nedostatočne a na dosiahnutie cieľov stanovených v dokumente ho považuje za málo operatívny.

3.2 Podľa zdôvodnenia návrhu Komisie je cieľom „urýchliť pokrok tým, že sa pozornosť členských štátov zameria na niekoľko konkrétnych opatrení, ktoré sú zásadné pre účinnejšiu realizáciu stratégií.“ Výbor s poľutovaním konštatuje, že tento vytýčený cieľ znamená aj to, že realizácia cieľov rámcovej stratégie na úrovni EÚ sa neustále stretáva so závažnými problémami, pokiaľ ide o realizáciu na úrovni členských štátov, regionálnej a miestnej úrovni a o politickú angažovanosť.

3.3 Výbor upozorňuje, že v záujme toho, aby opakovane nezostal nevyužitý pozitívny politický moment v spojitosti so začlenením Rómov (čo by mohlo vážne ohroziť ciele Únie, ako aj zlepšovanie životných podmienok Rómov), bolo by potrebné za pomoci príslušných rómskych a občianskych organizácií a v rámci širokej konzultácie prijať zoznam odporúčaní, ktorý bude vychádzať z konkrétneho systému hodnotenia, bude reálne ambiciózne a skutočne kontrolovateľný, bude obsahovať potrebné konkrétne a operatívne prvky a zároveň bude mať záväzný charakter.

3.4 Výbor v plnej miere podporuje a považuje za užitočné politické odporúčania stanovené v uvedenom dokumente ako zoznam minimálnych opatrení, ktoré treba bezpodmienečne realizovať. Zároveň konštatuje, že tieto opatrenia stanovujú príliš úzke realizačné rámce a nie sú v každej oblasti dostatočne ambiciózne, a preto navrhuje, aby sa tento zoznam rozšíril a doplnil o prostriedky kontroly resp. monitorovania.

3.5 Výbor sa domnieva, že časť návrhu o horizontálnych politických opatreniach je nedôkladná a vyzýva Radu, aby podrobnejšie prepracovala štyri uvedené oblasti (opatrenia proti diskriminácii, ochrana rómskych žien a detí, znižovanie chudoby a sociálne začlenenie a posilňovanie postavenia Rómov), vymedzila oveľa konkrétnejšie požiadavky a aby v tejto súvislosti poskytla informácie o očakávaných osvedčených postupoch.

3.6 Výbor považuje za nepostačujúcu argumentáciu uvádzanú v dokumente, podľa ktorej „výber nezáväzného (právneho) nástroja sa usiluje o poskytnutie praktických usmernení

členským štátom v súvislosti s problémom sociálneho začlenenia Rómov bez stanovenia striktných a záväzných pravidiel,“ vzhľadom na to, že „podľa zistení Komisie sa ešte stále nezačlenili dôrazné a primerané opatrenia, ktoré by riešili sociálne a ekonomické problémy väčšiny rómskej populácie v EÚ.“ V čase hospodárskej krízy sú skupiny Rómov, ktorých sa osobitne dotýka segregácia, diskriminácia a extrémna chudoba, v dôsledku neexistujúceho vhodného a cieleného riadenia krízy neprimerane postihnuté účinkami tejto krízy, čo pre nich v súčasnosti predstavuje už neznesiteľné a neúnosné bremeno. Táto situácia si preto podľa výboru vyžaduje, aby zodpovední politickí činitelia hľadali okamžité riešenia a zásahy účinné aj z hľadiska právnej vymáhateľnosti.

3.7 Výbor si preto kladie otázku, či na základe zistení uvádzaných v zdôvodnení odporúčania⁽⁹⁾ nie je potrebné, aby Rada, s osobitným zreteľom na zmiernenie situácie, ktorá v dôsledku extrémnej chudoby ohrozuje životy, ako aj v záujme zmiernenia najextrémnejších prejavov diskriminácie, rasizmu, a anticiganizmu využila svoje právomoci. Takéto akty sú potrebné najmä z dôvodu evidentnej nečinnosti v oblasti zákonodarstva a uplatňovania zákonov na úrovni členských štátov⁽¹⁰⁾.

4. Konkrétne návrhy

4.1 Výbor odporúča, aby príslušné orgány Európskej Únie v súvislosti s uplatňovaním ľudských a menšinových práv Rómov bezprostredne prehodnotili svoje úlohy mimo otvorenej koordinácie, a to najmä, pokiaľ ide o uvedené otázky. V súvislosti s týmito otázkami takisto považujeme za dôležité, aby

a) Únia presne vymedzila, na základe akých kritérií v rámci svojej právomoci konštatuje porušenie ľudských práv druhej a tretej generácie, ktoré stanovila OSN, a aby zároveň objasnila, v prípade akých podozrení z porušenia práva začne súdne konanie v rámci svojej právomoci,

b) uplatňovala a adaptovala tieto menšinové a ľudské práva na také životné situácie a spoločenské znevýhodnenia, ktoré sa všeobecne vo väčšej miere vzťahujú na Rómov,

⁽⁹⁾ „...zatiaľ čo členské štáty mali možnosť rokovať o otázke začleňovania Rómov vyplývajúcej zo zákona, plánované opatrenia sa doteraz ukázali ako nepostačujúce. Vzhľadom na nedostatočne koordinovaný prístup k otázke integrácie Rómov existujú medzi členskými štátmi čoraz väčšie rozdiely.“

⁽¹⁰⁾ „Ciele navrhovaného opatrenia nemožno uspokojivo dosiahnuť na úrovni členských štátov ako takých, a preto ich možno lepšie dosiahnuť prostredníctvom koordinovaných opatrení na úrovni EÚ ako prostredníctvom vnútroštátnych iniciatív rôzneho rozsahu, ambícií a účinnosti.“ 2013/0229 (NLE) zdôvodnenie (Explanatory Memorandum).

- c) zapojením Eurostatu na základe vyhodnotenia štatistických údajov EÚ o príjmoch a životných podmienkach stanovila referenčné hodnoty týkajúce sa príjmov a hmotnej núdze, ktoré budú označovať nielen samotné prahové hodnoty extrémnej chudoby, ale aj okolnosti, za ktorých dochádza k porušovaniu ľudskej dôstojnosti a ľudských práv,
- d) Výbor považuje za dôležité, aby sa rozšírili techniky, ktoré boli v tejto oblasti uplatňované len výnimočne, napr., aby sa okrem analýzy situácie „chudobných“ obyvateľov, ktorých príjmy sú nižšie ako 50 a 60 % priemerného príjmu, analyzovala aj situácia obyvateľov, ktorých úroveň príjmov sa pohybuje v rozpätí 30 % (25 %) alebo aby sa okrem súhrnných ukazovateľov miery diskriminácie využívali aj hodnoty „marginálnej diskriminácie,“ ktoré sú mimoriadne citlivými ukazovateľmi (napr. komfortné alebo preplnené bývanie).

4.2 Výbor navrhuje, aby sa v nadväznosti na opakované preskúmanie stratégií venovala prioritne pozornosť zachovaniu jazykových a/alebo kultúrnych tradícií, ktoré sú základným pilierom rómskej identity, ako aj ich podpore v sociálnej a rozpočtovej oblasti.

4.3 Podľa názoru výboru je v záujme realizácie stratégií integrácie Rómov, aby členské štáty venovali veľkú pozornosť legislatívnej kontrole súvisiacich odborných politík a ich uplatňovaniu, prijali úpravy v súvislosti s ich prípadnými protidiskriminačnými účinkami a aby sa v tejto súvislosti vytvorili účinné mechanizmy.

4.4 V záujme podpory integrácie Rómov a ich materiálnej nezávislosti výbor od členských štátov najmä očakáva, že podľa potreby poskytnú náležité odpovede a zrealizujú programy na podporu v oblasti odbornej prípravy, zamestnania a podnikania. Naliehavo žiada, aby sa posilnili tie právne nástroje, ktoré môžu účinne motivovať podniky, aby zamestnávali Rómov. Pre segregované rómske komunity, kde je miera zamestnanosti dlhodobo extrémne nízka a diskriminácia na trhu práce veľmi vysoká, je potrebné uplatňovať špecifické formy zamestnávania vrátane vytvárania dostatočného množstva primeraných pracovných miest financovaných z verejných prostriedkov.

Monitorovanie a hodnotenie

4.5 Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že Agentúra pre základné práva Európskej únie a členské štáty doteraz neboli schopné vymedziť hlavné ukazovatele a referenčné body, ktoré sú nevyhnutné na hodnotenie stratégií a intervenčných programov, ani metódy a požiadavky v danej oblasti, ktoré sú predpokladom pre primerané a nezávislé zhromažďovanie údajov a hodnotenie stavu napredovania prác⁽¹¹⁾. Súčasný monitorovací a hodnotiaci postupy členských štátov sa často

obmedzujú na správy bez reálnej metódy hodnotenia, ktoré prípadne vychádzajú z údajov a často vedú k nepodloženým výsledkom.

4.6 Výbor navrhuje, aby úlohy spojené s hodnotením realizovali skupiny odborne zdatných a politicky nezávislých výskumných pracovníkov a inštitúcií na základe otvoreného výberového konania, ktorých nezávislosť musí byť posilnená prostredníctvom rôznych právnych nástrojov (napr. zaviesť povinnosť predložiť vyhlásenie o konflikte záujmov, regulácie týkajúce sa transparentnosti v oblasti financovania a využívania peňažných prostriedkov, kontrola zo strany vedeckej obce, dohľad nad metódou výskumu atď.)⁽¹²⁾.

Politické odporúčania

4.7 Okrem plánovateľného, transparentného a vhodného financovania orgánov zodpovedných za rovnaké zaobchádzanie je takisto potrebné posilniť právne postavenie týchto inštitúcií, tak aby predstavitelia politickej moci mohli čo najmenej ovplyvňovať ich fungovanie. pričom však musia dbať na to, aby boli zaručené ich podmienky. Orgány zodpovedné za rovnaké zaobchádzanie musia byť okrem kontaktných miest pre Rómov takisto v stálom a úzkom kontakte s príslušnými združeniami zastupujúcimi Rómov.

4.8 Národné kontaktné miesta pre Rómov musia svoju úlohu plniť transparentne v teoretickej aj praktickej rovine. Z hľadiska realizácie rámcovej stratégie má ich činnosť kľúčový význam. Je potrebné legislatívne zaručiť práva kontaktných miest, ako aj práva vládnych orgánov zodpovedných za plánovanie a realizáciu sociálnych politík týkajúcich sa Rómov, aby mohli ako „strážcovia“ predkladať stanoviská o legislatívnych postupoch spojených s vládnyimi odbornými politikami, ktoré sa dotýkajú aj Rómov, a ovplyvňovať ich v záujme toho, aby sa ich účinky vzájomne neoslabovali. Kontaktné miesta pre Rómov sú povinné informovať združenia zastupujúce rómsku občiansku spoločnosť, čo sa môže realizovať napr. prostredníctvom zverejňovania výročných správ nezávislých hodnotiacich subjektov, ktorých obsah nebude podliehať žiadnemu politickému vplyvu, alebo prostredníctvom organizovania odborných konferencií.

4.9 Výbor sa domnieva, že cieľ uvedený v bode 5.1 návrhu odporúčania, podľa ktorého „členské štáty by mali prijať opatrenia nevyhnutné na uplatňovanie tohto odporúčania najneskôr do 24 mesiacov od uverejnenia, a do tohto dátumu by mali oznámiť Komisii všetky opatrenia prijaté v súlade s týmto odporúčaním“, je ťažko realizovateľný z toho dôvodu, že by bolo potrebné zabrániť tomu, aby členské štáty mohli dostať výnimku z povinnosti realizovať rámcovú stratégiu EÚ a plniť svoje vlastné záväzky. Súčasný návrh obsahovo predstavuje len

(11) Bod 4.4 návrhu odporúčania.

(12) Hodnotiaci subjekt musí predložiť vyhlásenie o konflikte záujmov, v ktorom deklaruje, že nepôsobí vo verejnej správe, resp. nevyužíva verejné finančné prostriedky, v dôsledku čoho by mohla byť ohrozená nezávislosť výsledkov hodnotenia.

časť systému rozsiahlych očakávaní, ktoré boli vymedzené v rámcovej stratégii v širokom rámci a ktoré musí Komisia každoročne vyhodnocovať.

Integrácia a zapájanie Rómov

4.10 Podľa názoru mnohých expertov a organizácií rómskej občianskej spoločnosti, a čiastočne v súlade s príslušným hodnotením Európskej komisie, súčasné politiky a mechanizmy členských štátov v niektorých prípadoch neumožňujú dostatočne účinne riešiť otázku integrácie Rómov a nie vždy je ich východiskom a rozhodujúcim hľadiskom prístup založený na ľudských právach⁽¹³⁾. Treba žiaľ konštatovať, že v niektorých krajinách medzičasom možno pozorovať silnejšie vylúčenie Rómov. Hlavným dôvodom je stále diskriminácia namierená proti Rómom a hlboko zakorenený anticiganizmus, ktoré orgány zodpovedné za uplatňovanie práva nezohľadňujú v dostatočnej miere. Podľa odporúčania Rady „podstata problému spočíva v úzkom prepojení medzi diskrimináciou a sociálnym vylúčením Rómov.“⁽¹⁴⁾

4.11 Podľa názoru Komisie sa odstraňovanie vzájomných negatívnych účinkov týchto mechanizmov musí stanoviť ako hlavný cieľ každej politiky v oblasti začlenenia. Najdôležitejším nástrojom v tejto súvislosti je integrácia Rómov, podpora ich zapájania, ako aj poskytnutie autonómneho postavenia rómskym organizáciám a rozvoj ich kapacít. Toto je možné dosiahnuť len v rámci kultúry úprimného akceptovania, v rámci ktorého sa rómska politika bude skutočne zameriavať na oblasti, ktoré sa priamo dotýkajú Rómov a v rámci ktorej Rómovia nebudú považovaní len za príjemcov pomoci, ale za rovnocenných aktérov, ktorých účasť je nevyhnutná. Je potrebné zmeniť niekdajší paternalistický prístup, v rámci ktorého o postupoch rozhodovali mienkotvorcovia a zodpovední politickí činitelia, a Rómom treba uznať ako zodpovedných členov spoločnosti, ktorí sú schopní a ochotní aktívne ovplyvňovať svoj život.

4.12 Výbor poukazuje na svoje skoršie stanovisko⁽¹⁵⁾, v ktorom na základe štúdie preukázal, že okrem nespokojnosti prevláda u veľkého počtu hovorcov rómskeho spoločenstva, organizácií rómskej občianskej spoločnosti a ich zástupcov určitá frustrácia a nedôvera. Podľa názoru výboru a v protiklade s deklarovanými zámermi „zložky príslušných organizácií neboli v dostatočnej miere zapojené do strategického plánovania, nevznikli základné mechanizmy účasti a v radoch zástupcov príslušných skupín sa v dôsledku často storočných skúseností

s diskrimináciou a segregáciou nepodarilo v rozhodujúcej miere vytvoriť ovzdušie dôvery.“ Štúdia, ktorú vypracovalo ERPC, dospela k podobným záverom⁽¹⁶⁾.

4.13 Výbor v súvislosti so zmenami v sociálnej oblasti a oblasti rozhodovania zdôrazňuje, že tento proces je nemysliteľný bez účasti Rómov a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré s nimi spolupracujú, na vypracovaní, realizácii a hodnotení politik na všetkých úrovniach. Výbor považuje za potrebné vymedziť také ukazovatele, ktoré umožnia primeraným spôsobom merať mieru integrácie a zapájania Rómov (napr. miestna alebo centrálna administratíva, údaje týkajúce sa školskej dochádzky, miera zapájania do realizácie programov atď.).

4.14 Výbor navrhuje a očakáva, že sa rozšíri koncepčný rámec spolupráce, bude sa uplatňovať kultúra presahujúca rámec jednoduchej konzultácie, že sa zavedú platformy pre stály dialóg (na miestnej úrovni), vytvoria sa vhodné mechanizmy organizácie určené na zapájanie, zabezpečí sa čo najväčšia transparentnosť v rozhodovaní verejných orgánov (na miestnej úrovni) a pri zdôvodneniach rozhodnutí (vrátane rozdielnych názorov a výsledkov hlasovania).

4.15 Výbor navrhuje, aby sa zabezpečilo vytvorenie takého fondu pomoci (napr. ako aspekt programu Európa pre občanov), ktorý bude slúžiť na podporu integrácie a autonómneho postavenia Rómov a na rozvoj kapacít rómskych občianskych združení. Operačný program ESF, resp. zabezpečenie podporových programov určených na poskytovanie technickej pomoci by mohli byť takisto dôležité pre rozvoj inštitucionálnych kapacít rómskych organizácií.

4.16 Zodpovední politickí činitelia sa musia jasne dištancovať od prejavov, ktoré sú namierené proti Rómom, vzbudzujú obavy a ktoré sú rasistické, násilné a mimoriadne diskriminujúce. Takisto je potrebné otvorene a dôsledne odhaľovať a dohliadať na prejavy rasistického násillia a nenávisti a vypracovať právne, administratívne, regulačné a verejné nástroje, ktoré umožnia viesť účinný boj proti týmto javom. V tomto ohľade nesú osobitnú zodpovednosť spoločenský mienkotvorcovia a najmä politická a mediálna elita. Výbor zároveň navrhuje, aby sa v rámci jednotnej metodiky realizovali systematické výskumy týkajúce sa predsudkov a aby sa vytvorili také právne nástroje, ktoré v prípade výsledkov smerujúcich k negatívnym trendom, budú schopné povzbudiť vlády, aby upravili príslušné odborné politiky a/alebo ich realizáciu, resp. aby zintenzívnili svoje úsilie.

⁽¹³⁾ COM(2012) 226 final, SWD(2012)133 final, Analysis of National Roma Integration Strategies (Analýza národných stratégií integrácie Rómov), ERPC, marec 2012.

⁽¹⁴⁾ Európske centrum pre ľudské práva Rómov (ERPC) odporúča, aby národné stratégie integrácie Rómov vychádzali zo základného prvku zameraného na odstraňovanie anticiganizmu. Znižovanie rozdielov v oblasti, príjmov, zdravia a vzdelávania je síce dôležité, ak sa však odstraňovanie anticiganizmu v národných stratégiách integrácie Rómov nestane prioritou, nebude možné dosiahnuť žiadny pokrok. Záverečná analýza ERPC.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 011, 15.1.2013, s. 21 – 26.

⁽¹⁶⁾ „(...) väčšina respondentov v členských štátoch uviedla, že proces vypracovania národných stratégií integrácie Rómov nebol dostatočne transparentný. Pokiaľ ide o realizáciu národných stratégií integrácie Rómov, vo väčšine prípadov je účasť zainteresovaných strán nejasná, najmä čo sa týka zapojenia Rómov.“ Analysis of National Roma Integration Strategies (Analýza národných stratégií integrácie Rómov), ERPC, marec 2012.

4.17 Výbor dôrazne upozorňuje členské štáty, že vzhľadom na to, že segregácia a diskriminácia pretrváva už niekoľko generácií a dotýka sa všetkých aspektov života príslušných skupín, nie je postačujúce realizovať programy v podobe projektov, ktoré sa zameriavajú len na určitú problémovú oblasť, ale pri plnení strategických cieľov sa musí uplatňovať systematický prístup.

V Bruseli 17. októbra 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE
